

ח. יין חדש בתסיסתו – אין בו משום גילוי. וכמה תסיסתו – שלשה ימים.

ט. השחלים – אין בהם משום גילוי, ובני גולה נהגו בהם איסור. ואם יש בהם חומץ – מותר (כפרש"י. שחלים שאכל מהם נחש, נראה שלדברי הכל מסוכנים הם, וכמעשה שבסוף נדרים).
כותח הבבלי – אין בו משום גילוי, ובני גולה נהגו בו איסור. ואם יש בו סימני נקירה – אמר רב מנשי: חוששים.

י. כלי שהיין מטפטף אליו והולך – אין בו משום גילוי (שמואל). והוא שמתפטף ברצף, טפה סמוכה לטפה (רב אשי).

יא. תאנה קטופה – אין בה משום גילוי.

יב. חבית גלויה שטעמו אנשים ממנה ולא ניווקו, אסור להמשיך לשתותה, שיש לחוש שמא הארס שקע [כתכונת ארס נחש צעיר. והבינוני – מפעפע, והזקן – צף].

יג. אבטיח מגולה – יש בו משום גילוי.

[שומים כתושים – סכנה לגילוי. ר' יוסי בן שאול (ביצה ז:)].

כתבו הראשונים: עתה אין חוששים לגילוי, במקומותינו שאין הנחשים מצויים. וכן מובא בשלחן ערוך (יו"ד ר"ס קטז). ויש שנהגו להחמיר (ע' פתחי תשובה שם בשם השל"ה והגר"א). ובעל נפש הרוצה להחמיר בדבר וחושש משום בל תשחית, עצתו להשאיר המאכל או המשקה עד שיתקלקל מאליו ושוב אינו עובר משום בל תשחית (שמירת הגוף והנפש, מבוא פי"ג – מהגרשז"א).

מח. מהם השימושים האסורים במים מגולים?

מים גלויים; לא ישפכם ברשות הרבים, מקום שיש לחוש לאדם יחף שילך עליהם. וכן לא יתן לבהמותיו ולבהמות חברו לשתות, מלבד לחתול שלו, שאע"פ שיכחיש קצת, חוזר ומבריא ואינו מת מארסו של נחש. לא ירחץ בהם פניו ורגליו. אחרים אומרים: רוחץ במקום חלק שבבשר, שאין המים שוהים שם.

דף לא

מט. א. מהי טומאת יין נסך וסתם יינם?

ב. המפקיד יין אצל נכרי – מה דין היין?

ג. האם הכותים חשודים על ניסוך יין לעבודת כוכבים? האם מקפידים על מגע נכרי, והאם חשודים על החלפת מאכלים של אחרים בשלהם?

א. לדברי רבי יהודה בן בתירא, יין נסך מטמא טומאה חמורה כמת – במשא ובאהל, ושיעורו בכזית (שהוקש לתקרובת עכו"ם, שהיא כמת). אבל סתם יינם אינו מטמא אלא טומאת משקין ברביעית הלוג.

א. מלשון רש"י הבינו בתוס' שלא גזרו בסתם יינם טומאה עצמית, אלא אם כן קבל טומאה ממקום אחר. והקשו התוס' על כך, ולכן פרשו שגזרו על היין טומאה ברביעית, גם אם לא

נגע בדבר טמא [אבל אם נגע בטומאה, פשוט שדינו כשאר משקין שנטמאים ומטמאים אחרים אף פחות מרביעית, כן הוכיחו התוס'].
 ב. לדברי חכמים (בחולין יג:), תקרובת עבודת כוכבים [ובכלל זה יין נסך. כנ"פ] מטמאה כנבלה, במגע ובמשא אבל לא באהל. ונראה שלחכמים אין זו אלא טומאה מדרבנן, אבל לרבי יהודה בן בתירא – טומאה דאורייתא היא, שהוקשה ע"ז למת (תוס' חולין יג: ונראה שזו גם כוונת הריטב"א להלן לב:). ויש אומרים שגם לריב"ב אינה מטמאה באהל אלא מדרבנן (ערש"י מת: ד"ה ועבר; ר"ש סוף זבים).
 לפרוש רבנו תם (מובא בתוס' להלן לב: ד"ה והיוצא) נראה לכאורה שבתקרובת כעין פנים כגון יין המתנסך, מודים חכמים שנטמאה באהל (והתוס' כתבו שיש להשיב על דבריו).

ב. המפקיד יינו אצל עובד כוכבים, חוששים שהחליף הלה יין זה ביינו, הלכך אסור בהנאה. ואם ייחד לו קרן זוית והמפתח ביד ישראל, או חתמו בחותם – רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרים. ולדברי רבי יהודה בן בתירא (כפי שמסר בשמו רבי יוחנן, כהסבר הגמרא), אינו אסור אלא בשתיה אך לא בהנאה.
 (מרש"י משמע שגם לחכמים אינו אסור בהנאה. ורש"ש כתב על פי דברי התוס' שלחכמים אסור אפילו בהנאה, ורק רבי יהודה בן בתירא מתיר בהנאה כי כן סובר בכל יין של ישראל שנגע בו עכו"ם).
 היה היין חתום בחותם בתוך חותם, אפילו לחכמים מותר בשתיה. ולפי 'איכא דאמרי', לדעת רבי אליעזר [דלא כרבי יוחנן], באופן זה נחלקו רבי אליעזר וחכמים, שלחכמים אסור אפילו בחותם בתוך חותם.
 רב [או זעירי] פסק הלכה כרבי אליעזר להתיר. וכן מסר רבי תנחום מפרוד בשם בר קפרא. [ובשבת (קכב). נסתפקו בדעת ר' חנינא האם פסק כרבי אליעזר, ע"ש].

א. התוס' נקטו להלכה כרבי אליעזר אלא שפרשו [מחמת סתירות הסוגיות] שלא דיבר ר' אליעזר אלא בפקדון וכד' שעתידי ישראל לראות חותמו ולזהותו, אבל כששולח יין ביד נכרי לאחרים [ואינו כותב לנמען סימני החותם ואינו מודיע זאת לנכרי] – אין די בחותם אחד. ועוד הוסיפו (וכן דייקו מלשון רש"י) שאף לר' אליעזר צריך שיכיר ויזהה את חותמו.
 ורבנו תם היה מפרש שלרבי אליעזר די בחותם אחד בכל אופן. [ורק בישראל חשוד צריך חותם בתוך חותם, מפני שהוא בטוח שיאמינוהו ואינו מפחד כל כך]. וכתב הרא"ש: 'וישראל קדושים הם ונהגו בשני חותמות'. והתוס' כתבו שבדיעבד יש לסמוך על פסק ר"ת.
 ב. דבר שאי אפשר לזייפו, אין לחוש כלל להחלפה ומותר. לא הצריכו חותם בתוך חותם אלא בדבר ששייך בו זיוף ושיערו שלא יטרח טירחה מרובה לזייף שני חותמות (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"א נז).

ג. בגמרא מבואר שהכותים לא היו חשודים בניסוך, אבל לא היו מקפידים על מגע נכרי ביינם. אכן בחביות סתומות שנועדו למכירה לישראל – הקפידו במקום שיש עוברים ושבים, שמא יתגלה הדבר ויפסידו. על החלפת מאכלים בשלהם – לא נחשדו.

ג. א. האם מותר לישראל לשתות שכר של נכרי?
 ב. האם יש איסור 'גילוי' בשכר?

א. שכר של עכו"ם אסרו לשתותו (ובימי אמוראים אסרוהו. כן צידדו הראשונים), אם משום חתנות (ר' יצחק) אם משום גילוי (רב נחמן; רב). ולפי סברא ראשונה, דוקא כששותה בחנות אסור, אבל אם מוציאים לו לפתח החנות – מותר. כן נהג רב פפא. ורב אחאי החמיר שיביאורו לביתו. וספרו על רב שמואל בר ביסנא

שנמנע משתיית שיכר עכו"ם במקום מסוים שלא היו מקפידים בו על איסור יינם, גזרה אטו יין. הלכה כרב פפא. וכתבו התוס' שאם מתארח אצל אכסנאי נכרי והביאו לפניו שיכר, או שולח לקנות שיכר אצל עכו"ם להביאו אליו לאכסניא – מותר. לא אסרו אלא שתיה בחנות או בקביעות לשתיה כדרך שרגילים, בבית הנכרי.

ב. אמרו שאין לחוש לגילוי השכר, אבל – לדעת רב נחמן – יש לחוש לגילוי במים שמשתיים אותם להצילם טרם עשיית השכר. ואף בזה רב סבר שהכישות מבטל במידת מה את הארס, ומותר לשתותו מלבד לחולים הרגישים. (וכן רב פפא רב אחאי, משמע לכאורה שלא חשו משום גילוי בשכר של נכרים).

דין גילוי בשאר משקים, נתבאר בחולין מט-נ. וע"ע להלן לה. אודות חשש ניקור נחש בגבינות.

דף לב

נא. א. חומץ של נכרים העשוי משכר – האם מותר לישראל?

ב. מהו 'חרס הדרייני' ומה דינו?

ג. יין של ישראל המאוחסן בנודות ובקנקנים של נכרים – מה דינו?

ד. האם קנקנים ושאר כלי משקה של נכרים מותרים בהנאה?

ה. עורות לבובין (=מנוקבים כנגד הלב) של עכו"ם – מה דינם?

ו. בהמה שנשחטה על ידי עובד כוכבים, האם מותרת בהנאה?

ז. מה דינה של תקרובת עבודת כוכבים לענין איסור ולענין טומאה?

א. אמר רב יוסף, חומץ שיכר של גוי אסור מפני שמערבים בו שמרי יין נסך. אמר רב אשי: אם בא מהאוצר – מותר, שהואיל ועומד לקיום אין לחוש לתערובת שמרים מפני שגורמים לקלקול בזמן ממושך.

א. הוא הדין לשאר מיני משקים; אם יש חשש לתערובת יין, כגון שהיין זול יותר מאותו משקה, וגם אינו גורם לקלקולו – אסור. ואם לאו – מותר (עפ"י התוס').

ב. כתבו פוסקים ששמרי יין שאין טעמם מורגש במשקה אלא באים לצורך תהליך התסיסה, אם יש ששים כנגדם, המשקה מותר.

ב. 'חרס הדרייני' הוא חרס של אנה(ה)דריינוס קיסר (כשיוצא בגייסות מוליכו עמו), שבלוע בו יין עז ביותר, ושורים אותו במים [ונותן בהם טעם חזק של יין, עד ששריה שלישית דומה לראשון שלנו. רבי יהושע בן לוי].

ושנינו שאותו חרס אסור בהנאה, שהרי יוצא ממנו יין נסך. ואולם שימוש בגוף החרס כגון סמיכת כרעי המיטה בו, נחלקו בדבר רבי אלעזר ורבי יוחנן אם מותר אם לאו [רוצה בקיומו על ידי (= בשביל) דבר אחר].

פסקו התוס' ועוד לאסור.

ג. יין ישראל המונח בכלים אסורים שלהם (כמפורט להלן לג) – אסור בשתיה ומותר בהנאה. ולדברי רבי מאיר במשנתנו, אסור אף בהנאה. שמעון בן גודא העיד על רבן גמליאל ששתאו, ולא הוודו לו. [יש אומרים שבנו של רבן גמליאל הודה לו. ויש אומרים שאח"כ שמעון בן גודע העיד והוודו לו. ומ"מ דעת תנא קמא לאסור בשתיה].